

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת חיי שרה

"איש הרוח"

קווים לדמותו של בן עליה

א' - איש הרוח הראשון - 1 | ב' - בחירתו של איש הרוח - 4 | ג' - דרכו של איש הרוח - 7

- בכל הנוגע לאבני היסוד של מי שעתידה להיות האומה הנבחרת, לא יתכן איחוד בין שם לבין כנען.

ואם כן, לכאורה אין כאן שאלה כלל וכלל. מאחר ובנות כנען לא באו בחשבון, נאלץ אברהם לחפש אשה לבנו ממשפחתו של שם, שהתגוררה בארם נהריים. היכן עוד ימצא אי-מי מבני משפחתו?

סופו של החמס

הבעיה היחידה היא, שזה פשוט לא נכון. אנחנו הלא יודעים שמבין האנשים שהתגוררו בארץ כנען, ממש בסמוך לאברהם אבינו, היתה אישיות חשובה ביותר, זקן חכם וצדיק, בשם מלכי-צדק. אתם יודעים מי הוא היה? הוא היה סבו-זקנו של אברהם. למעשה, שמו לא היה מלכי-צדק אלא שם בן נח, אלא שהוא רכש לעצמו את התואר "מלכי-צדק" - מלך הצדק, ומשפחתו התגוררה ממש לא הרחק מאברהם אבינו, בירושלים העתיקה.

מה היו מעשיו במקום זה? כאשר שם בן נח יצא מן התיבה לאחר המבול, הוא קיבל החלטה נחושה: לעשות מעשה, משהו שיבטיח שטרגדיה מעין זו לעולם לא תחזור על עצמה. "כעת אתחיל מחדש, ואבנה מחדש את העולם עם צדק", אמר שם בן נח. "הדורות שלפני המבול השחיתו את העולם על ידי הטעויות שביצעו, אבל אנחנו נבנה קהילה חדשה, מקום שבו טעויות אלו לא יחזרו על עצמן. לא יהיה עוד חמס! לא יהיה עוד אי-צדק! מכאן והלאה יהיה אך ורק צדק".

אמר ועשה. שם בן נח התיישב במקום מסוים בארץ כנען, מקום שבו עתידה היתה להיבנות העיר ירושלים,

א' - איש הרוח הראשון

שידוך בשלט-רחוק

בפרשת השבוע, אברהם אבינו שולח את אליעזר, עבדו הנאמן, לחרון, על מנת למצוא שידוך ליצחק בנו - ויש כאן שאלה שצריכה להישאל. אולי השאלה הזו אינה מטרידה אתכם, אבל היא אמורה להטריד אתכם, וזו נקודה חשובה שראוי להקדיש לה תשומת לב.

מדוע ראה אברהם צורך לשלוח את אליעזר למרחקים כדי למצוא אשה ליצחק? הלא חרן ממוקמת בארם נהריים - נהריים פירושו מקום שבו יש שני נהרות, הפרת והחידקל - ואורכו של המסע הזה, בדרכים של אותם ימים, מאוהל אברהם בחברון ועד חרן, היה בן למעלה מאלף מיילים [כ-1600 ק"מ]. למה לנסוע מרחק כה גדול, כאשר ישנן מועמדות מקומיות ראויות?

אמנם, כל מי שלמד קצת חומש-רש"י יענה מיד שלא היתה לאברהם ברירה, כי הוא לא יכול היה להשיא את בנו לאשה מבנות כנען המקומיות, וכמו שאמר אברהם אודות בתו של אליעזר: "בני ברוך ואתה ארור" - אליעזר היה מזרע כנען המקולל, ואילו יצחק היה מזרעו של שם, שזכה לברכה מיוחדת מאת נח.

ומלבד ברכתו של נח, אברהם אבינו זכה אף לברכתו של השי"ת - "וְאַבְרָהָם". נמצא שאברהם אבינו התברך בברכה כפולה - ברכתו של נח, ועוד יותר מזה, ברכתו של ה' יתברך בכבודו ובעצמו. "ואין ארור מדבק בברוך"

ו). זוהי שאלה גדולה. למה ללכת כל כך רחוק לחרון? קושיא זו צריכה להטריד אותנו.

קרוב מדי

התשובה היא, שאברהם לא יכול היה להרשות לעצמו להשתדך עם אדם שהתגורר בקרבת מקום אליו, כי עם כל גדלותו של מלכי-צדק, הוא לא היה גדול מספיק כדי להבין את מסירותו של אברהם אבינו לעבודת ה'.

אתן לכם דוגמא. הבה ניזכר במה שאירע באהל אברהם, כאשר שלושה ערבים עברו על ידו באותו יום לווהט. בל נשכח - אברהם היה עשיר גדול ואדם מפורסם ורב-עוצמה, וכעת הוא יושב בפתח אהלו ורואה אנשים באים. מה היינו מצפים מאישיות נעלה כל כך כמו אברהם אבינו? היה לו לקרוא להם: "אנא, היכנסו לביתי. ברצוני לדאוג לכם ולמלא את כל מחסורכם".

מצוין! זה היה יכול להיות נפלא מאוד! אבל לא, לא זה מה שאברהם עשה. הוא זינק ממקומו ורץ לכיוונם. לרוץ לכיוון האורחים? שאדם בן מאה, שאך מספר ימים קודם לכן עבר ניתוח רציני, ירוץ כך? למה? מי צריך את זה? למה לרוץ החוצה לקראתם?

הם הרי כלל לא התכוונו לעצור באהלו, אלא תכננו להמשיך בדרכם. אך אברהם לא הניח להם לעשות כן; הוא נפל על פניו והתחנן בפניהם: "אַל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ" (יח, ג). הוא כינה את עצמו "עבדך".

התנהגות פנאטית

אנחנו כבר התרגלנו לסיפור הזה, ולכן אנחנו מקבלים זאת כמובן מאליו, אבל טעות היא בידינו. מה שעשה אברהם אבינו זה בהחלט לא דבר נורמלי! זו התנהגות קיצונית!

רבתי! עלינו לזכור שמדובר כאן בתקופה שקדמה לפירוש רש"י, כך שלמרות שאנחנו יודעים שהיו אלו מלאכים, אברהם לא ידע זאת. מבחינתו הם היו שלושה ערבים רגילים לחלוטין, נוודים, ובכל זאת הוא נפל לרגליהם בתחנונים.

איך היינו מסתכלים על מחזה מעין זה? זהו דבר מוזר. אם חסר לאדם משהו - ניחא, מציעים לו משהו לאכול ולשתות. אבל אם הוא דוחה את הצעתך, מי שמע על דבר כזה - ליפול לרגליו ולהתחנן בפניו

ושם ייסד את עירו, שאת שמה קרא "שלם", והוא הוא "מִלְכֵי צֶדֶק מֶלֶךְ שְׁלָם" (בראשית יד, יח). שלם - זה היה שמה הקדום של ירושלים. 'ירו' בשפה הקדומה פירושו 'עיר', ואם כן 'ירו-שלם' היא העיר שלם.

עיר של שלמות

ומדוע נקרא שמה של העיר 'שלם'? כי היתה זו עיר שנבנתה עבור מטרה אחת ויחידה: שלמות. היתה זו קהילה שהתמסרה לשלמות המידות. איזה שם נעלה! איזה דבר מיוחד במינו! ממלכה קטנה שחרתה על שגלה את ערך הצדק.

ומלכי-צדק דאג שכך יקרה בפועל בעיר הזו. באותם ימים, מי שמלך על עיר כלשהי, שלט בה שלטון ללא מיצרים - הוא לא עמד לבחירה, ולכן לא היה צריך לקושש קולות בקלפי - והוא דאג לכך שהעיר כולה תתנהל על פי עקרונות הצדק. היתה לו מסורת קדומה, עוד מנח אביו, והוא ידע את שבע מצוות בני נח ואת היסודות הגדולים וערכי האמת שנמסרו מאדם הראשון; כך שאם הוא עמד בראש העיר הזו, אין ספק שהיתה זו קהילה יוצאת מן הכלל.

כפי ש"מִשְׁלַל מִקְנֵיבַעַל דְּבַר שְׁקֵר כָּל מְשֻׁרְתָיו וְשֹׁעִים" - כאשר אדם רשע עומד בראש, האזרחים הופכים לרשעים, כך גם מושל מקשיב על דבר צדק, כל משרתיו צדיקים.

השידוך המושלם

מבינים אנו אפוא באיזה סוג עיר מדובר. שלם היתה עיר של צדיקים, מקום מיוחד במינו עם אנשים מיוחדים במינם, ממשפחתו של שם. וכאן אנו שבים לשאלתנו, מדוע אברהם אבינו לא השתדך עם משפחתו של מלכי-צדק?

אנחנו הרי יודעים שאברהם כיבד אותו עד מאוד. הוא הכיר בו כ"כֹּהֵן לְאֵל-לְעֵלְיִן", היינו, כאדם המסור לעבודת ה'. ומשכך, "וַיִּתֵּן לוֹ מַעֲשֵׂר מִכָּל" - הוא נתן לו מעשר מכל השלל שלקח בקרב.

נמצא שלא רק שלאברהם אבינו היו בני משפחה שהתגוררו בקרבת מקום, אלא שהוא ידע שזוהי משפחה של עובדי ה', של אנשים טובים. לכאורה היה לולגשת לעיר שלם, שהיתה קרובה מאוד אליו, ולמצוא אשה ליצחק מבני משפחתו שהתגוררו שם. ואין ספק שמלכי-צדק היה שמח מאוד אף הוא להשתדך עם משפחתו של אברהם אבינו, שהיה "בְּשֵׂא אֱלֹקִים" (כג,

השי"ת, ולכן לדידו לא היה זה מעשה קיצוני, אלא מעשה של עבודת ה'.

ואברהם לא שמר את הדברים לעצמו. מי שיביט בחומש יראה שבכל מקום שאליו הלך אברהם כתוב "וַיִּקְרָא בְנָיִם ה'" (יב, ח). הוא רצה שכמה שיותר אנשים ישתכנעו באמת שהוא בעצמו גילה. הוא השתוקק לכך שכולם יהיו ספוגים בהכרה חושית שהקב"ה לא רק ברא את הכל, אלא שהוא מנהל את ענייניה של האנושות ושל כל ההיסטוריה העולמית תמיד, בכל עת ובכל שעה. אברהם אבינו מסר את כל חייו עבור המטרה האחת והיחידה הזו. שוב ושוב התורה מספרת לנו על מעשיו של אברהם - "וַיִּבְנֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' וַיִּקְרָא בְנָיִם ה'". הוא שוחח עם אנשים על הבורא יתברך.

לא מתפשר על פחות

והנה, אין לי ספק שגם מלכי-צדק חשב על הדברים הללו. אין ספק שהוא היה למדן וצדיק, אבל הוא לא חשב עליהם באותה מידה של אברהם. אילו היה רואה את אברהם עוצר כדי להביט בפרח מרהיב, ועושה זאת שוב למחרת, הוא לא היה רואה זאת בעין יפה. זה כבר יותר מדי. ועוד לעשות מזה עסק, לאסוף אנשים ולהרצות בפניהם על תפוחים ועל הבורא יתברך? זה כבר היה יותר מדי בעיני מלכי-צדק.

ולכן, כאשר הגיע הזמן למצוא שידוך ליצחק, להכניס אם חדשה לביתו של אברהם ולקבל מחותנים חדשים - צריך לדעת שמחותן משמעותו בן-משפחה חדש, ולא סתם בן-משפחה אלא בן-משפחה קרוב; כזה שאתה מחובר אליו בחיבור חזק - אברהם אבינו פעל במשנה זהירות.

אמנם אברהם הכיר את הקהילה הנפלאה זו של העיר שלם, עיר של שלמות וצדק, שעמדה תחת הנהגתו של מלכי-צדק, הכהן לא-ל עליון, והוא העריך אותם ללא גבול. אך הוא החליט: "זה לא בשבילי. אני זקוק למשהו גדול יותר מזה. אם אתחבר אליהם, הם יהיו נטל עבורי. תהיה זו כמו שלשלת הקשורה לרגלי, כי כל מה שאעשה יהיה נתון למבטיהם המלוכסנים, וזה יקשה עלי להתקדם הלאה בעבודתי". ולכן לא יכול היה אברהם לקחת אשה לבנו מהעיר שלם. כי הוא ידע שהוא מוכרח לנצל את חייו, שאותם הוא חי רק פעם אחת, במלואם, וחייו היו בנויים על עקרונות נעלים ונשגבים בהרבה מכפי שמלכי-צדק מסוגל היה להעריך.

שיאות להתארח אצלך? מי שעושה כן הוא 'פנאטי'; היינו רואים בזה התנהגות מופרזת!

בדרכי הבורא יתברך

אבל לאברהם היו מערכת ערכים ברורה משלו; הוא פעל באופן מושכל, מתוך הבחנתו שהקב"ה קיצוני עוד יותר בעשיית חסד. הוא מגיש מזון לאנשים שמורדים בו, ואפילו לעובדי עבודה זרה. אנשים סוגדים לאלילים, משתחווים לשמש, וכשהם מסיימים, הם שותים כוס מים. מי נתן להם את המים הללו? הקב"ה. הם יורקים בפניו, חס ושלו, והקב"ה ממשיך להוריד להם גשם! אנשים עוברים עבירות ומבצעים פשעים, והמזון ממשיך לצמוח בשדות.

השי"ת עושה חסד במידה הרבה ביותר, הרבה מעבר למה שאנחנו מסוגלים להבין. "הזן את העולם כולו... בחן בחסד וברחמים". הקב"ה שלח לנו חבילות מזון עטופות בעטיפה אדומה מרהיבת עין, ותלה אותן על ענפי האילנות, וכן חבילות נוספות עטופות בזהב, בצהוב. תפוחים ותפוזים ובננות הם חבילות מזון שהקב"ה שולח אלינו. למי? לא רק לנו אלא לכולם, כל הזמן.

כאשר אברהם אבינו עסק בענייני חסד, מבחינתו לא היה כאן שום דבר קיצוני. בסך הכל הוא ניסה להידמות להשי"ת בזעיר אנפין.

ולא רק בנוגע לחסד. כל דבר שאברהם עשה, נעשה באופן קיצוני. כך נוהגים הצדיקים, שמבקשים לעבוד את השי"ת בכל כוחם ונפשם. אדם שאוהב אמת, כשהוא מגלה את האמת, הוא הולך אחריה עד הסוף. בקרבו מקננת התחושה: "אני מוכרח להצטיין בעבודת ה'! אני הרי חי רק פעם אחת, ואני חייב להשקיע את כל כולי בהזדמנות זו!"

ביקוש השלמות

והנה, איני מתיימר להיות ראוי להבין את מה שמתחולל במחשבותיו ורגשותיו של אברהם אבינו. אנחנו מדברים כעת מנקודת מבט של נמלה, אבל עלינו לזכור שאחרי ככלות הכל יש לנו ראש משלנו, ואנחנו מחויבים לחשוב. ואין ספק שאחד הכוחות הגדולים ביותר בגדולתו של אברהם היה התשוקה לגדול ולהשיג עוד ועוד מדרגות בעבודת ה'.

אברהם לא חיפש שבני אדם ישבחו ויהללו אותו; הוא רצה להיות ה'אברהם' הטוב ביותר שיש בעיני

ב' - בחירתו של איש הרוח

משיגינער מזוקן

אנחנו לומדים כעת נקודה חשובה ביותר. מעשיו של אברהם נחשבו בעיני רבים לחסרי היגיון! וכמו שאומר הנביא הושע (ט, ז): "מִשְׁגָּע אִישׁ הָרוּחַ" - איש הרוח נדמה בעיניהם של אחרים למשוגע.

כל מי שמפגין מידה מסוימת של התלהבות והתמסרות לעבודת ה', נחשב למשוגע אצל מי שחסר לו המבט הזה. זכורני שלפני כשלושים שנה (שנת תש"ה), כל מי שגידל זקן נחשב למשוגע. אם היית עובר ברחובותיה של שכונה יהודית כשאת פניך מעטרת זקן, היו מכנים אותך "משיגינער". נכון שגידול זקן אינו מבטא התלהבות כל כך גדולה, אבל עבור חסרי הזקן, די היה בזה כדי להכתיר את המזוקנים בתואר 'משיגינער'. אני זוכר את זה!

ואל תחשבו שבימינו זה שונה. כל מי שהוא פחות בן עליה ממך, מביט עליך כעל אדם קיצוני. ומי שנמצא קצת מתחתיו, בטוח שהוא הקיצוני. ואם תרחיקו נדוד לקהילות מרוחקות, הרי ששם, אשתו של הרב המקומי זוכה לתואר 'קיצונית' מכח העובדה שהיא מקפידה לכסות את ראשה. ואם מתרחקים עוד יותר, יהודי שאינו מוכן לנסוע ברכבו לבית הכנסת בשבת - הוא הקיצוני.

אבל אני רוצה שתבינו משהו; יש פה משהו שהוא הרבה מעבר לכך. כי גם בין האנשים הטובים והמובחרים ביותר, הצדיק הגדול מביט על הצדיק שגדול יותר ממנו, וסבור שהוא קיצוני מדי.

בוז יבוזו לטובים יותר

כך אומרים חז"ל במדרש שיר השירים רבה על הפסוק (ח, ז): "אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בְּאַהֲבָה בּוֹז יְבוֹזוּ לוֹ" - פירוש, מי שמוכן להקריב הקרבה משמעותית עבור משהו שבו הוא חפץ, לדוגמא, הוא מחליט להתמסר בכל מאודו ללימוד התורה, ומוותר על הזדמנויות טובות להתפרנס, ובוחר להמשיך וללמוד בכולל; או נמנע מיציאה לטיולים וגם אינו רץ לכל שמחה משפחתית, כדי לא לוותר על הקביעות בבית המדרש מדי ערב - הרי שאנשים אחרים יבוזו לו, כי מבחינתם, הקרבות אלו נתפסות כמוגזמות.

אבל צריך להבין על מי הפסוק מדבר. מי הם אותם אלו ש"בוֹז יְבוֹזוּ לוֹ"? היינו אולי חושבים שמדובר רק בעם הארץ, אדם שלעולם אינו פותח ספר, שרואה תלמיד חכם שלומד בבית המדרש עד שעת לילה מאוחרת, או שביום ראשון (יום המנוחה הרשמי בארה"ב, שבו לא עובדים) נשאר בבית המדרש כל היום - ובז לו, בחושבו שהתלמיד חכם הזה הוא קיצוני

בוז יבוזו לעושר

אבל לא מדובר רק בכגון זה, אלא במשהו מעבר לזה. הסכיתו ושמעו את הסיפור שבו נוקט המדרש על מנת לבאר את הפסוק הזה: רבי יוחנן הלך ברחוב בלויית תלמידו, רבי חייא בר אבא, והם עברו על יד שדה עמוסת שיבולים טריות שהתנופפו ברוח. היתה זו שנה מוצלחת, שנה של עושר רב; תנובה נאה עשויה להתברר כהצלחה כלכלית עבור החקלאי, לעוד שנים רבות קדימה.

וכך, בעודם חולפים על פני השדה, רבי חייא העיר על יופיה וערכה הרב של התבואה שצמחה בה.

"שדה זו - שלי היתה", אמר רבי יוחנן.

"שלך?" התפלא רבי חייא, "ומה קרה?"

"מכרתי אותה כדי ללמוד תורה", ענה רבי יוחנן.

רבי חייא שתק.

המשיכו השנים בדרכם, ועברו על יד כרם ענבים. גם הפעם, התפעל רבי חייא מהענבים הגדולות והעסיסיות שגדלו בשפע רב, והעיר הערה כלשהי אודותם.

ומה היתה תגובתו של רבי יוחנן? "כרם זה - שלי היה, ומכרתי אותו כדי שאוכל ללמוד תורה".

בוז יבוזו לרבי'ה

ואז הם עברו על יד פרדס, שבו צמחו אילנות פרי, מנוקדים בפירות עסיסיים מכל הסוגים.

כאן, רבי חייא כבר חשש מלומר משהו, אך רבי יוחנן בעצמו פתח ואמר: "גם פרדס זה שלי היה, ומכרתיו כדי ללמוד תורה".

את זה רבי חייא כבר לא היה מסוגל להכיל, והוא פרץ בבכי. "איך זה יכול להיות?" חשב לעצמו. "הרבי'ה היה עשיר כל כך; הוא ירש מאבותיו שפע רב של נכסים, וכיום הוא עני חסר-כל. איך יכול להיות שהוא מכר הכל כדי ללמוד תורה?!"

של הגינות, חסד, וכל שאר שאיפותיה של האנושות להשגת שלמות, יכולה היתה להישמר במשפחתו של אברהם בארם נהרים בנקל יותר מאשר בכל מקום אחר.

אמנם משפחתו כבר נתדרדרה ונכתמה בעבודה זרה ובשאר טעויות, ומלכי-צדק היה גדול מהם ללא כל דמיון. עם זאת, מאחר ומלכי-צדק היה בקרבת מקום, אברהם חשש מפני מעורבותו והשפעתו, דבר שרצה אברהם להתרחק ממנו בכל מחיר. כי על אף גדלותו של מלכי-צדק, הוא היה מהווה גורם מכביד ומעכב על משפחתם העילאית של אברהם ויצחק. על ידי לקיחת אשה ליצחק מפרדן ארם המרוחקת, הוא יהיה משוחרר מכל קשר והסתבכות עם בתואל ולבן, ולכן הוא העדיף אותם על אף חסרונותיהם הנ"ל.

המבחן הגדול

ומה אירע כאשר אליעזר הגיע לארם נהריים? מה הוא מצא שם? הוא מצא נערה שהיא קיצונית לא פחות מאברהם אדונו. "בדרך שאדם רוצה לילך, בה מוליכין אותו" (מכות י, ב). ואם אברהם היה מוכן לוותר על שידוך מקומי, שידוך נוח, מכיון שלא רצה להיות כבול לעובדי ה' שאינם משתווים לו ברמת התלהבותו, אשר רק יכבידו על התקדמותו, בוודאי שהקב"ה יעזור לו.

ואליעזר החליט לערוך מבחן - זה היה רעיון שלו בעצמו - והוא התפלל לה' שיסייע לו להצליח במבחן הזה. מה היה המבחן? הוא ביקש לראות אם יצליח למצוא נערה חדורה בערכים נעלים המתאימים למשפחה הזו, אשה שתהיה ראויה להיכנס לביתו של אברהם.

אליעזר הציע כך: "אני אבקש מאחת הנערות היוצאות לשאוב מים מן הבאר לתת לי לשתות, ואראה אם היא תציע להשקות לא רק אותי אלא גם את הגמלים שלי. ואני מבקש ממך, ריבונו של עולם, אנא דאג לכך שהנערה הנכונה תהיה במקום בזמן המתאים על מנת לקבל את הצעתו!"

לא מחפשים נימוסים

מה היתה הסיבה לאסטרטגיה הזו שבה בחר אליעזר, לתת גם לגמלים לשתות? הלא אם הוא היה יבקש לשתות, והנערה תיענה באדיבות לבקשתו, גם זהו סימן למידות טובות! אם היא תאמר: "בבקשה אדוני, אשמח לחלוק עמך את מימי. והנה, אתה מוזמן

והנה, רבי חייא לא שאל את רבי יוחנן רבו: "למה עשית ככה?" הוא לא מתח עליו ביקורת, אבל בליבו הוא לא הצליח להבין התנהגות קיצונית כל כך. "להפוך לעני מרוד כדי ללמוד תורה? הלא אפשר ללמוד תורה גם בלי למכור את כל הנכסים. גם אדם עשיר יכול ללמוד תורה, וגם אם זה לא באותה מידה, אבל לוותר על עושר כל כך גדול? זה יותר מדי!" רבי חייא לא אמר דבר, אבל הוא לא הצליח להתאפק, והוא בכה.

ומסביר המדרש שזהו הפירוש של "בֹּזֵז יְבוֹזוּ לוֹ". רבי יוחנן לא הובן, גם לא על ידי תלמידו הקרוב ביותר. ולמרות שרבי חייא בעצמו היה אדם גדול ובעל מדרגה עצומה, וגם הוא הקריב דברים עבור לימוד התורה; הלא רבי חייא הגיע מבבל לארץ ישראל כדי ללמוד תורה. הוא עזב את ביתו כדי לבוא ללמוד תורה בישיבתו של רבי יוחנן בארץ ישראל. עם זאת, מדרגתו של רבי יוחנן היתה הרבה יותר גבוהה מזו של תלמידו, והאש שבערה בליבו של רבי יוחנן, האש של אהבת התורה, היתה מעבר להשגתו של רבי חייא.

רואים אנו אפוא שגם בני עליה אינם מסוגלים להבין את מדרגתו של מי שגדול מהם, כי ליבו לא נודע להם. אהבתו העצומה לערכים שעל פיהם הוא חי, ותשוקתו העזה להשגת השלמות היא כל כך אדירה, עד שבני אדם אחרים - גם אם הם בעצמם הינם אנשים גדולים! - אינם מסוגלים לתפוס את זה. הם לא מבינים אותו! זהו כלל חשוב שעלינו לזכור. כשבעל המדרגה הגבוהה פוגש מישהו שנמצא במקום הרבה יותר גבוה ממנו, אדם שראשו מגיע השמימה, גבוה ממנו בהרבה, הוא אינו מסוגל להבין אותו.

חששו של אברהם

ולזה חשש אברהם כאשר הוא שקל את השידוך עם משפחת מלכי-צדק. ובגלל שהוא ידע שעתידה של משפחתו, עתיד האומה, מודרכים ומושגחים בידי השי"ת, אברהם בטח בבטחון גמור שאי שם, חייבת להיות נערה הראויה להידבק במשפחת הקיצונים. חייבת להיות נשמה טהורה אחת, באיזה מקום שהוא, שמתאימה להינשא ליצחק.

אכן, יתכן והיא לא תהיה ממשפחת אברהם; אבל אברהם חשב שאם יש מקום שבו מסתבר שניתן יהיה למצוא נערה כזו, סביר להניח שזה יהיה אצל בני משפחתו. כי משפחתו מעולם לא השליכה מאחורי גווה את נאמנותה לה' יתברך, כך שהמסורת

זה היה ממש כמו משיגאס. אם אנחנו היינו שם, לבטח היינו חושבים שהיא יצאה מדעתה. "בוז יבוזו לו!" עומד לו אדם בריא עם סוללה שלמה של גברים בריאים וחסונים, והם יושבים בלא מעש, ומניחים לילדה צעירה לרוץ הלוך ושוב לבאר ולהשקות את עשרת גמלים! איזה אדם נורמלי יעשה דבר כזה?

נצייר לעצמנו איך זה היה נראה כיום: נערה צעירה, תלמידת "בית יעקב", רואה חבורה של צדיקים הבאים לקראתה, ופותחת בריצה לקראתם וקוראת: "הבה ואגיש לכם דבר מה לאכול!" מיד היא רצה חזרה לביתה ויוצאת משם כשבידיה מגשים עמוסים במזון ובקבוקי מים. ואז היא אומרת: "הבה וארוץ לתחנת הדלק ואמלא עבורכם ג'ריקנים של דלק עבור רכבכם", וכך היא עושה. נערה כזו נתפסת אצלנו כמשוגעת. היינו אומרים שמקומה בבית משוגעים. אין כל ספק בכך.

ואני בטוח שהאנשים שעמדו שם - בוודאי היו עוד מבני העיר שנכחו במקום - חשבו: "מה קורה כאן?" אולי הם גם אמרו את זה בפה. הם ראו אותה וחשבו אותה למשוגעת. מה שהיא עשתה זה טירוף מוחלט. עומדים כאן עשרה גמלים כשלצידם עשרה גברים חסונים, ונערה צעירה מתנדבת לשאוב עבורם מים.

הבחירה

"שתגיד לו שיש לו מספיק משרתים, שהם ישאבו בעצמם מים מהבאר!" הם הביטו בה בבוז ובזלזול. אנחנו קוראים את הסיפור הזה בחומש, ולכן איננו מבינים איך זה היה נראה למי שהסתכל על זה מבחוץ. הם בזו לה. ממש "בוז יבוזו לו". אבל היא לא שמעה דבר מכל זה. היא המשיכה לרוץ, הלוך ושוב מהבאר, שואבת ומריקה מים בקדחתנות.

והנה, הפסוק אומר שאליעזר עמד שם "מְשִׁתָּאָה" - הוא עמד נדהם; היה זה לפלא בעיניו, כיצד היא ממשיכה בשלה במלוא ההתלהבות, חרף הביזיונות שהיא סופגת מכל עבר. וכשראה זאת, הוא הבין שהיא המתאימה להיכנס לביתו של אברהם, בית שבו עבדו את ה' בהתלהבות פורצת גבולות. ולא רק שהם עבדו את ה' בהתלהבות גדולה, אלא שהם התעלמו ממה שאחרים חושבים או אומרים.

וכך הפכה רבקה לאמה של האומה היהודית. זה בדיוק מה שהתורה מספרת לנו, ללא כל תוספות ופרפראות. חברותיה של רבקה בזו לה על התנהגותה

להשתמש בדלי שלי בשמחה" - האם לא די בכך? ובאמת, מדוע שאליעזר לא ישאב את המים בעצמו? הוא הרי אדם בריא בגופו, והתלוו אליו עוד לפחות עשרה גברים הבריאים בגופם! אז אם היא תהיה מספיק מנומסת כדי להסכים לבקשתו, לכאורה די בסימן הזה, הלא כן?

התשובה היא, שאמנם די היה בזה כדי להוות סימן לנימוסים נאותים ומידות טובות של חסד והטבה, אבל אליעזר חיפש משהו אחר. נימוסים ומסירות וחסד אפשר היה למצוא גם אצל מלכי-צדק, אבל זה לא הספיק לו. הוא חיפש משהו הרבה מעבר לזה. הוא חיפש נערה שתהיה קיצונית בהתלהבותה, אשה שתהיה חריגה ומרחיקת לכת. היא זו שתהיה ראויה להיות האמא של עם ישראל.

מילות הקסם

אליעזר הגיע לבאר וראה שם נערה, והציב בפניה את הבקשה הגורלית: "הַגְמִי־אֵינִי נָא מְעַט מֵיַם מִפְּיָךְ". ומה היא ענתה? "שְׂתֵה אֲדֹנָי!" ומיהרה להוריד מכתפיה את הכד הכבד ולהשקות את האיש. היא לא ביקשה ממנו להוריד את הכד מכתפיה, אלא הורידה בעצמה את הכד מכתפיה, וקירבה אותו אל פיו של אליעזר על מנת שיוכל לשתות.

וכשסיים לשתות, היא אמרה את מילות הקסם: "גַּם לְגַמְלֵיךָ אֶשְׁאֵב". היא לא רק אמרה שהיא תתן להם מים לשתות, אלא "עַד אֶם פְּלוֹ לְשִׁתְּךָ". כידוע, גמל אף פעם אינו כלה לשתות. צריך לסלק אותו בכח מהבאר, אחרת הוא יתפוצץ מרוב מים.

והיא לא המתינה לאישורו של אליעזר; לא מוזכר שהוא הגיב לדבריה. תכף ומיד היא רצה שוב לבאר ושאבה משם מים, והחלה להשקות את הגמלים. וכך היא רצה הלוך וחזור, שוב ושוב. היא לא היתה יכולה להרשות לעצמה ללכת, שכן היא עמדה בפני משימה גדולה: למלאות את השוקת ללא שהות. היא היתה שופכת מים לשוקת, והגמל היה מגיע ושותה את כל המים בלגימה אחת. וכך היא רצה הלוך וחזור, פעם אחרי פעם, עד אשר כילו כל עשרת הגמלים לשתות.

בוז יבוזו לה!

אני רוצה לגלות לכם סוד קטן, ונא לא לספר לאף אחד שגיליתי לכם: רבקה היתה נראית כמשוגעת.

משוגע איש הרוח

פעם אמרתי את הדברים הללו ליהודי ירא שמים, והוא תמה: "להשיג שלמות? לגדול? למה לא לעבוד את ה' לשם שמים? מדוע לרדוף אחרי שלמות אישית?!" היו לו טענות עלי.

צריך להבין שאין כל סתירה בין הדברים. להיפך, הקב"ה טבע בנו את התשוקה לשלמות כדי שנפעל ונשיג דברים לשם שמים. אנשים שמניחים לעצמם להישאר קטנים, ואינם רודפים כלל אחרי שלמות אישית אלא עובדים את ה' רק לשם שמים - לא בזה בחר ה'. ה' רוצה שנעבוד אותו בכך שנצל את האינסטינקט הזה, את התשוקה להשיג גדלות, עבורו, ונרגיש: "כן, ריבונו של עולם, אני משתדל להתקרב אליך. אני מרגיש דחף עצום להיות שונה מהאחרים, להיות טוב יותר מהם, להצטיין ולהתעלות!"

זו התכונה שהקב"ה זיהה אצל אברהם ואצל רבקה ואצל כל גדולי האומה, ומחמתה הם נבחרו. השי"ת מחפש בני עליה שהתלהבותם דוחפת אותם להצטיין ולהתייחד על פני החברה כולה. הוא מחפש את "אִישׁ הַרְוָח"; ו"מְשַׁעֵ אִישׁ הַרְוָח" - על פי רוב הוא זוכה ליחס של בוז מאת אלו שאינם בני עליה גדולים כמותו.

ביחד ולבד

והנה - לחיות בתוככי קהילה של יהודים יראי ה', להיות מעורב עם הבריות, אינו דבר שלילי ח"ו. על כל אחד ואחד מאיתנו מוטל למצוא את הקהילה החזקה ביותר שיש, לעבור להתגורר שם, ולהיות אחד מבני הקהילה. טוב מאוד! צריך לחיות עמם, לנהוג כמנהגייהם, ולחיות על פי הסטנדרטים שלהם. זה בכלל לא דבר שלילי, חלילה וחס, אלא זהו דבר חשוב ביותר. צריך לנצל את כח הציבור, להקפיד לחיות על פי הסטנדרטים שלנם ולחיות בשלום עם כולם. זהו חלק חשוב מחיי ההצלחה של העובד ה'. מי שחי כך, על פי הסטנדרטים של ציבור יראי ה', זוכה אף הוא לחיי העולם הבא.

אבל צריך לדעת שזהו המינימום בלבד, וכשנגיע לעולם האמת ניווכח בהבדל העצום בין אלו שהסתפקו בכך שהם חיו על פי הסטנדרטים של ציבור יראי ה' שבקרבת התגוררו, לבין אלו שהתקדמו והתעלו מעל ומעבר, ולא הניחו ל"בִּזְיָוּזוֹ לֹא" של הסביבה, לחוסר ההערכה לגדלות, לעצור אותם בדרכם אל השלמות.

המזורה, אבל הקב"ה אמר: "אשה כזו, שמוכנה להתמסר אלי ללא כל גבול ומידה, לעבוד אותי מעל ומעבר למקובל, מבלי להתייחס כלל לעובדה שאנשים בזים לה על כך, היא זו שתיבחר לעד להיות האמא של כלל ישראל".

ג' - דרכו של איש הרוח

בניית הרצון

אלא שהשאלה שצריכה להישאל כעת היא: איך אנחנו בונים דבר כזה? הלא כל מה שלמדנו כאן אודות תשוקתו של אברהם להשיג גדלות ושלמות, וזהירותו מפני התקרבות יתר למלכי-צדק, מה שעשוי היה להקשות עליו במשימתו זו - וכן אודות רבקה, אודות חוסנה ועוצמתה - לא נועד להיות סיפור בעלמא, סיפור שנשכח מהלב לאחר הקריאה. אנחנו עוסקים כאן באבות ואמהות הקדושים, שהם הסמל והדוגמא שלנו, ושאליהם אנחנו מבקשים להידמות. עלינו ללמוד אפוא כיצד יכולים אנו להגיע למדרגה זו.

והנה, הדבר הראשון שצריך האדם לעשות הוא, לפתח בקרבו תשוקה אמיתית לגדול ולהשיג שלמות. הקב"ה הבעיר בתוך נשמת האדם אש של שלמות - תשוקה להשיג גדלות ושלמות. האש הזו בוערת בקרבנו, ותפקידנו הוא ללבות אותה ולעורר בקרבנו את התשוקה לגדול ולהתעלות.

כך אומר הפסוק אודות אחד הגדולים אשר בארץ: "וַיִּגְבֶּה לְבֹוֹ בְּדַרְכֵי ה'" (דברי הימים ב' יז, ו) ולכאורה הדבר תמוה: וכי אנחנו מציינים גובה לב, גאווה, לשבח? אלא, הכוונה היא שהוא היה חדור בתשוקה טבעית לגדלות. הוא אמר לעצמו: "הקב"ה ברא אותי בזה העולם על מנת שאגדל, על מנת שאצמח להיות הטוב ביותר שבאפשרותי להיות, וזה מה שאני מתכוון לעשות. לא שחלילה אדרוך על אנשים אחרים כדי להקטין אותם להיות פחות ממה שאני. לא ולא! אני רוצה שכולם יהיו גדולים! אבל לא אאפשר לעצמי להיאבד בתוככי העדר, בינות ליהודים שמסתפקים בכך שהם יהודים שומרי תורה. לא! אני רוצה שלמות!"

1. ראה דרך ה' ח"א פ"ב א-ג.

התלהבותך גם כן. הוא מתיז מים על אש התלהבותך וגורם לה להיכבות.

הסודות של הסבא

זו המשמעות של "בְּאֶזְנֵי כֶסֶל אֶל תִּדְבֶּר" - כל מי שעומד בדרגה נמוכה יותר ממך מצד רמת מושגי הגדלות שאותם הוא משיג, הוא כסיל; זו האמת. הוא לא מבין את העניינים שנמצאים ברעיוניך ובמחשבותיך, וגם אם הוא כן מבין קצת, הוא לא מבין אותם ברמה שבה אתה מבין אותם. אם תשתף אותו במחשבותיך, חוסר התגובה שתראה בפניו, יצנן אותך גם כן.

כאשר אני מדבר אליכם, המחשבות שבראשי אינן מועברות לראשכם באופן מלא, אלא רק בצורה חלקית. העובדה שמחשבות אלה לא נקלטו בראשכם במלואן משתקפת על פניכם, ודבר זה מצנן אותי. אני מפסיד מכך שאני משתף אתכם במחשבותי. אני לוקח סיכון בדברי אליכם, כי אתם הרי האורחים שלי. באתם לכאן לשמוע אותי, כך שאיני יכול שלא לדבר עמכם, אבל בכל זאת מדובר בענין מסוכן.

אחד מצדיקי עליון שחי לפני כשמונים שנה, היה רבי שמחה זיסל זיע"א, הסבא מקלם. לסבא זצ"ל היתה הנהגה, שכאשר היתה מתחדשת אצלו מחשבה אצילית של תורה, איזו דרך בעבודת ה', אזי במשך זמן מה הוא לא גילה אותה לאיש, והסתיר אותה גם מפני תלמידיו. הוא נהג להמתין במשך שבועות ארוכים, ובזמן הזה הוא התענג בעצמו על הדברים. רק לאחר מכן, כשהרגיש שהוא מוכן, הוא היה מזכיר את הדברים בשיחותיו.

הוא הסביר שאילו היה מעביר את היסוד הזה לתלמידיו תכף ומיד, הוא היה מאבד אותן הודות לחוסר התלהבותם של שומעיו.

והנה, צריך להבין מי היו שומעי לקחו; היו אלו תלמידים טובים ביותר, אנשים גדולים, תלמידי חכמים ועובדי ה'. אולם אף על פי כן, הוא ידע שהם לעולם לא יצליחו להבין את המושג בהתלהבות המשתווה לשלו.

מתנשאים לעומת שרפים

כידוע, כאשר המלאכים אומרים שירה, יש בהם כמה מדרגות. השרפים, הלא הם המלאכים העליונים יותר, הם אלו שמשבחים את ה' ואומרים "קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ". ומלבדם ישנם מלאכים בדרגה פחותה, הלא

במה זכה אברהם לעמוד בראש? משום שהוא חיפש והשתוקק להיות שונה, להיות טוב יותר. הוא היה עקשן, אביהם של "עם קָשֶׁה עֲרֶף", והוא מיאן בקריטריונים המצומצמים של החברה סביבו. הוא סרב להיות משועבד ומוגבל לסטנדרטים של אחרים, גם לא של הטובים ביותר. וזה מה שהפך אותו - כמו גם את כל האבות והאמהות - לגדולים כל כך: השאיפה לשלמות והתשוקה הבודעת להתעלם מהמושגים המצומצמים של החברה, ולעשות מעצמם משהו שהוא הרבה הרבה מעבר לסטנדרטים של עמיתיהם.

מסופר על הגר"א שבצעירותו הוא התעלם מהחברה. הוא חי אמנם בחברה מעולה, אבל הוא התעלם ממנה ועשה מה שהיה נראה נכון בעיניו. אין זה אומר שהוא התעלם מהם לחלוטין, בוודאי שלא. אבל מי שרוצה להתעלות מעל ומעבר למדרגה המקובלת ולהפוך לאדם גדול באמת, צריך, במידה מסוימת, להתעלם ממה שאנשים חושבים עליו, ולא להתייחס לדבריהם ומחשבותיהם. אסור לאדם לאפשר לבני העליה הקטנים יותר שמקיפים אותו מכל עבר, לצנן את התלהבותו.

הסוד הגדול

וכאן אנחנו מגיעים לחלק חשוב ביותר של עבודה זו, שהוא מפתח גדול להשגתו - וזוהי עצתו של שלמה המלך ע"ה: "בְּאֶזְנֵי כֶסֶל אֶל תִּדְבֶּר" (משילי כג, ט) - אל תספר לאחרים על השאיפות ועל מושגי הגדלות שלך.

ומדוע? "כִּי יִבּוֹז לְשִׁכְלֵי מְלִיךָ" - הם יבזו את המילים המסתברות שלך. ברגע שסיפרת על כך למישהו - הרסת את כל העבודה הזו. ראשית כל, הוא עלול לתמוה על הענין כולו: "לשם מה אתה צריך את זה?" - ובכך נסתם הגולל על הנושא. בתגובתו, הוא מחק וצינן את התלהבותך.

אבל גם אם הוא לא יאמר דבר, די בעצם המבט שלו כדי לסכל את תקוותיך. הוא מביט בך במבט אטום, וזה לבד גורם לך לאבד את החשק. אתה רואה שהוא אינו מתפעל, וזה מצנן אותך. גם אם הוא נוהג בנימוס ובדרך ארץ, הרי שהנושא שגורם לך להתלהב הוא משעמם עבורו, זה בכלל לא מעניין אותו, וזה גורם גם לך לאבד חיות והתלהבות. כשאתה רואה את חוסר התגובה וחוסר ההתלהבות מצידו, זה מחליש את

הפך לצדיק גדול". אל תגיד דבר. וכמו שאומרים במשטרה: "כל מה שתאמר, עשוי לשמש נגדך".

לטפח את הגדלות

ולכן כדאי מאוד לנצור את מושגי הגדלות בלב. אכן, לעתים אין ברירה - המחנך, ההורה, חייב ללמד אחרים. אבל בתחילה כדאי לאדם לשמור את הדברים בליבו כמה שיותר זמן, על מנת שיוכל למצוץ מהם את מלוא החיזוק וההתעוררות שאפשר להוציא מהם, ורק אחר כך לשתף בהם אחרים. זו הדרך אל הגדלות.

כמובן שצריכים להשתוקק לגדלות הזו - להשתוקק אליה מאוד מאוד! צריכים לרצות ללכת בדרכם של אברהם, רבקה, וכל הגדולים אשר בארץ, שחשקם היה לגדול עוד ועוד מבלי להיות כבולים לסביבתם. וצריך לטפח רעיונות אלו במחשבות; תוך כדי הליכה ברחוב, בזמן האכילה - כמה שיותר. זוהי דרך עלייתו של הבן עליה, של "איש הרוח"!

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

שואפים לגדלות

השבוע נקדיש בלי נדר דקה אחת בכל יום כדי לחשוב על מידה זו של "מְשַׁעַע אִישׁ הָרוּחַ", שהפכה את אברהם ואת האבות והאמהות כולם לגדולים כל כך, ונחשוב על דרכים כיצד ליישם בחיינו את שלושת היבטים:

- 1 - להשתוקק לשלמות. 2 - להיות מוכנים להתרומם מעל דרך החיים המקובלת והרווחת של המון העם. 3 - להיזהר לנצור בליבנו את מושגי הגדלות שלנו על מנת שנוכל להמשיך ולהבעיר את אש ההתלהבות.

שאלה:

מה עלינו לכוון כאשר אנחנו אומרים "אמן יהא שמייה רבא"?

תשובה:

כדי להבין את משמעותו של ה"אמן", עלינו להבין מתחילה את מה שאומר השליח ציבור קודם לכן. הש"ץ אומר "יתגדל ויתקדש שמייה רבא" - יתגדל ויתקדש שמו הגדול. מדוע הוא אומר כך? מהי התכלית? כי זו המטרה שלשמה התכנסנו בבית הכנסת - כדי לתת כבוד לה',²

הם האופנים וחיות הקודש, אלא שכאשר הם שומעים כיצד השרפים משבחים את השי"ת, הרי שמרוב גדולתם הם לא רק מקבלים את התלהבותם של השרפים, אלא הם "מְתַנְּשֵׁאִים לְעַמַּת שְׁרָפִים" - הם מרוממים את עצמם לדרגתם של מי שגדול מהם.

שמעתם? כאשר השרפים אומרים "קדוש קדוש", ואלו שלמטה מהם, תלמידיהם, שומעים אותם, התלמידים כל כך מתלהבים שהם "מתנשאים", מנשאים ומרוממים את עצמם לעומת השרפים, למדרגתם של השרפים. איזה דבר גדול הוא זה! אבל רק מלאכים מסוגלים לכך. בני אדם אינם כאלו. בן אדם לא ישיג את דרגת התלהבותו של ה'מחדש', של זה שחולק עמו את מושגי הגדלות שלו.

לן לבדך

למדנו אפוא שאת מושגי הגדלות צריך לא רק לפתח ולטפח בלב פנימה, אלא צריך אף לנצור ולשמור אותם בלב. "יְהִי לָךְ לְבַדָּךְ וְאֵין לְזָרִים אֲתָךְ" (משלי ה, ז). לדוגמא, בחור חוזר הביתה ומספר לאמו שהרב מילר דיבר בשיחה על כך שכדי לשאוף לשלמות צריך להתנער מהסביבה שמבקשת למנוע ממך לעשות זאת. היא מביטה בו במבט חסר הבעה, וזהו - בזה הסתיים הענין. יתכן והיא אף תצלצל לפסיכיאטר. זה מה שעושות אמהות בימינו כשהם מרגישות שבנם הופך לבן עליה גדול מדי.

וזה נכון גם כלפי יושבי בית המדרש. נניח ותרצה לשתף מי מחברך בדברים שאתה רגיל לשמוע כאן, ותאמר לו: "דע לך, שכדאי לומר 'הקב"ה, אני אוהב אותך!' לפחות פעם אחת ביום".

ראשית - הבעת פניו תגלה לך מיד שהוא חושב שהשתגעת. שנית, הוא עלול אף לומר משהו כמו: "נו, לדעתי מדובר בדברים בטלים. הרב מילר מבזבז את זמנכם בכך שהוא מתעסק בעניינים אלו. צריך לשבת וללמוד גפ"ת, לקיים את הלכות שבת ושאר הלכות. מי אמר שצריכים להתעסק עם כל העניינים הנוספים הללו?" וברגע שנוכחת לראות כמה העניין הזה נשמע מגוחך בעיניו, זה הורס הכל. נצור אם כן את הדברים בנפשך.

אל תספר על כך, אפילו לא לאשתך. היא עשויה ללעוג לך: "תראו מה זה, פתאום, לעת זקנותו, בעלי

2. ראה רמב"ן סוף פרשת בא.

הללו, את כל הטוב שבעולם. התפקיד שלהן כולל עבודה קשה, אבל הן עובדות עבור העתיד של עם ישראל.

זהו "יהא שמיה רבא"! האמא הזו מכריזה "יהא שמיה רבא" בכל רגע מיומה! אתם יודעים מה זה לכבס כל כך הרבה בגדים? לשטוף כל כך הרבה כלים? זו עבודה מסביב לשעון. היא מכריזה "יהא שמיה רבא".

והבעל הנאמן שעובד קשה כל היום כדי לפרנס את המשפחה הזו, לפעמים עליו לקחת על עצמו שתי משרות, גם הוא מכריז "יהא שמיה רבא". זה הפירוש של "יהא שמיה רבא" - אנחנו רוצים להוליד דורי דורות.

כל אלו הפועלים למען הישיבות, אשר דואגים שהמשכורות ישולמו, ואשר מטים כתף ונוטלים חלק פעיל בהחזקת הישיבה ואף בשגשוגה והרחבתה. אנשים שהקימו ישיבות, בעלי חזון שהקימו בתי חינוך לבנות - זה דורש עבודה רבה! כל היהודים הללו מכריזים: "יהא שמיה רבא".

גם יהודי שמחנך את עצמו לחיות חיים של שבח והודיה לקב"ה, שלומד תורה ומבין את החובה לתת שבח והודיה להשי"ת, כל זה הוא "יהא שמיה רבא". נמצא שכל אופן של עבודת ה' נכלל במילים "יהא שמיה רבא".

אז שוב, קודם כל זוהי תפילה, ששמו הגדול ימשיך להתגדל ולהתקדש לעולמי עד. ושנית, יש כאן הצהרה שזה מה שאנחנו נעשה; אנחנו נראה ליישם את היסוד הזה בחיינו. ויש כאן ענין שלישי, והוא: נבואה. אנחנו מנבאים את העתיד. הדבר הזה ימשיך לעד; תמיד תהיה אומה יהודית - לעולם ולעלמי עלמיה. כל שאר האומות עתידות ליפול ולהיאבד מן העולם; העמים החשובים והעוצמתיים ביותר יאבדו לבסוף, אך האומה המכריזה "יהא שמיה רבא" תמשיך להכריז כך לעד.

נמצא שיש כאן שלוש בחינות, ואני חוזר עליהם שוב: הבחינה הראשונה היא - תפילה. שנית, זוהי הצהרה שזה מה שאנחנו נמשיך לעשות, ושלישית, זוהי נבואה שכך זה ימשיך לעד.

ולהביע את נאמנותנו ואת הכרת הטוב שלנו אליו יתברך. זו הסיבה שלשמה אנחנו מתכנסים.

ולכן, כשהחזן אומר "יתגדל ויתקדש שמיה רבא", כולנו עונים: "אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיה" - כלומר: "אנחנו מסכימים איתך! אנחנו מחזקים בכל ליבנו את ההתכנסות הזו שנועדה לתת שבח והודיה לה". אבל לא די לנו בכך. לא מספיקה רק ההתכנסות הזו, אלא אנחנו רוצים שכך זה ימשיך "לעלם ולעלמי עלמיה" - לנצח נצחים! וזאת אומרת שאנחנו רוצים שגם בנינו ובני בנינו ימשיכו בדרכנו, ושגם הם יתכנסו יחד בבתי כנסיות, וגם בבתיהם, ויגדלו ויקדשו את שמו הגדול לעולמי עולמים. זה מה שאנחנו אומרים. לא מספיק לנו מה שקורה כאן ועכשיו, אלא אנחנו נושאים תפילה לה' שכך זה יימשך לנצח נצחים.

אבל זו אינה רק תפילה על העתיד, אלא הצהרה נחושה: "אנחנו נראה שזה יצא לפועל!" נמצא ש"יהא שמיה רבא" פירושו, אנחנו נתמוך בישיבות. אנחנו נבנה בתי חינוך של "בית יעקב", על מנת לוודא ששמו הגדול יתגדל ויתקדש לעלם ולעלמי עלמיה. "בית יעקב" פירושו בנות שמתכוונות להקים משפחות ברוכות ילדים. לפני שנוסד "בית יעקב", הבנות לא היו מעוניינות במשפחות גדולות. "בית יעקב" פירושו משפחות עם עשרה ילדים.

אתם מבינים את מה שהבנות הללו עושות למעננו? הן מצילות את האומה היהודית! כל כך הרבה יהודים הורסים את עצמם, ומבצעים התאבדות לאומית. כולם הולכים ואובדים, אבל בנות בית יעקב הקימו תנועה גדולה, פרי יוזמתה של הרבנית קפלן, שהביאה את הרעיון הזה מאירופה לארה"ב - להעלות על נס את הערך הגדול של להיות אמא מוצלחת, אמא יהודיה אשר ליבה פועם ברוח התורה; הם הקימו את בתי החינוך הללו, וכעת תלמידותיהן עוסקות בהקמת משפחות ברוכות ילדים.

והם נישאות לבני תורה! אפשר לראות אותן, את הבנות היראות והשלמות הללו, בכל מקום. מחזה נפוץ הוא לראות אמא דוחפת עגלת תינוק, שבתוכה יושבים שני ילדים, ועוד ארבעה או חמשה בעגלה והולכים לצידה של האם. איזה חיזוק! עלינו להרעיף בלחש ברכות על ראשן, כאשר הן חולפות על פנינו! מגיע להן, לנשים המסורות